

Pel forat del pany

Revista de l'Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria

21 d'agost de 2020. Núm. 5

Normatives per l'aigua i la higiene als carrers. Segles XVI-XIX

Aquest mes d'agost el Comú de Sant Julià de Lòria ha engegat la campanya de sensibilització contra els excrements i els orins de gos a la via pública. L'incompliment de la normativa pot suposar sancions de fins a 300 €. La netedat de les vies públiques és una de les condicions indispensables per a una bona salut de les poblacions. Per això, des de temps immemorials, les autoritats han dictat normes per fer que els espais de convivència resultessin saludables.

Les epidèmies han estat un regulador de població constant al llarg de la història. Només entre el 1720 i el 1785 a Europa i el Mediterrani es van declarar 41 epidèmiesⁱ. Amb més o menys fortuna s'han buscat causes i solucions. A Occident, els segles XVIII i XIX van veure proliferar regulacions que anaven des de la gestió de l'enterrament dels difunts fins al disseny de xarxes d'aigües residuals.

A efectes d'anècdota, recollim la decisió de la Junta de Sanitat de Barcelona que va sol·licitar la intervenció del seu equip consultor de metges per tal de verificar l'eficàcia d'algunes teràpies i productes farmacèutics. Així, el dia **7 de març de 1771**, aquests facultatius es van pronunciar favorablement sobre una màquina fumigatòria. La seva funció era reviure persones que aparentment eren difuntes. Seguint aquestes recomanacions l'Ajuntament de Barcelona va adquirir dues màquines. El dia 2 de juliol següent els metges van redactar el document "*Instrucció para el uso de la máquina fumigatoria y de lo demás contenido en la caja para socorrer en los apariencia muertos*".ⁱⁱ

Un aspecte destacat era la qüestió de l'evacuació de les aigües, sobretot pel costum secular de llençar immundícies a la via pública des de les finestres. A finals del segle XVIII, a Barcelona, es va dictar que les neteges de les latrines es fessin de barri en barri de tal

manera que la resta de zones quedés lliure de la mala olor que aquesta activitat ocasionava.

Sant Julià de Lòria, com totes les poblacions, es va dotar de normatives que asseguressin la bona salut pública. Si busquem entre les actes de les sessions de Comú que es conserven a l'Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria trobarem la publicació de normes d'aquest tipus a partir de l'any 1577.

1.- L'aigua

L'aigua és un bé essencial i és del tot necessari que arribi neta als usuaris, motiu pel qual trobem gran quantitat de textos reguladors del seu ús.

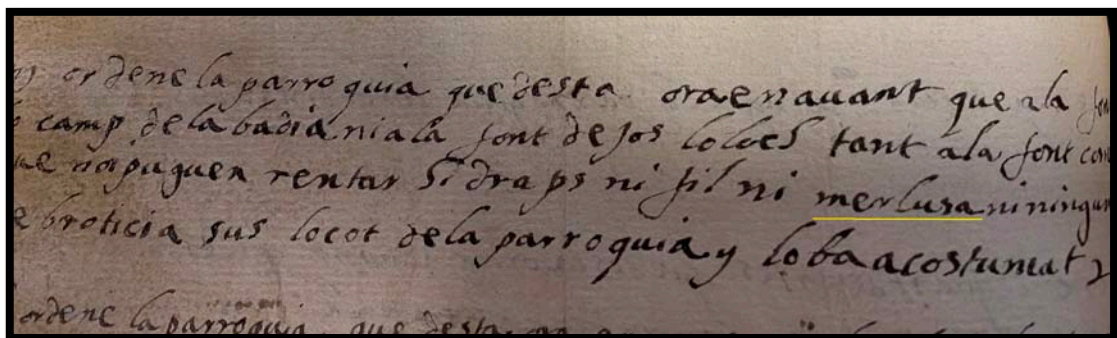
Així, durant el consell de Sancogesma del 1577, es prohibeix rentar a la font de Sant Julià. Els pous i fonts dels quarts també són objecte de regulació. Concretament del **26 de juny de 1600**, el Comú ordena "als d'Aixirivall" que no rentin draps o eines dins del pou. El mateix dia ordena "als de Certers i Nagol" que no rentin draps, eines i carnades a la font.

En el consell de les ordinacions del **9 de juny de 1616** s'ordena que "*ningú gosi anar a abeurar cap tipus de bestiar a la font ni passar pel camí de la font per anar a Valira ni fer cap brutícia.*"

En la mateixa sessió s'ordena que ningú "giri" l'aigua per les callisses per regar els horts. Això demostra l'interès en controlar l'abastiment d'aigua pel consum humà.

Si continuem buscant ordenaments al voltant de l'aigua trobem que dos anys després, el **1618**, s'ordena que no es puguin *rentar draps ni mitges ni fer brutícia a la font.*

L'any **1621** la neteja de peces de roba a la font continuava sent un problema. En les ordinacions d'aquell any s'ordena que no s'hi rentin draps ni fils. S'hi afegeix una nova prohibició : la "merlusa" o merluça, peces de lluç assecat que es posava en remull per poder-lo consumir.ⁱⁱⁱ

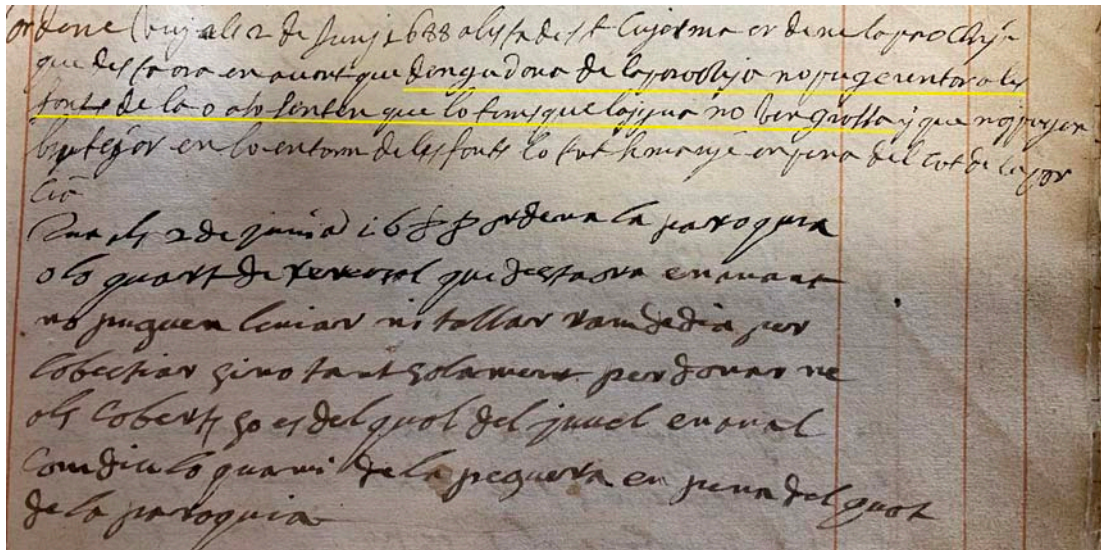

Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria

L'acta de la sessió de Comú del dia 22 de juny de 1634 ordenava que no es portés bestiar gros ni menut on hi hagués secles, rigueres o capagols.

El dia **4 de maig de 1641** s'insisteix en la prohibició "als d'Aixirivall" de rentar draps o eines dins del pou. Els habitants de Certés i de Nagol tampoc poden utilitzar les fonts per rentar draps, eines i carnades. Les mateixes prohibicions s'apliquen a l'ús dels cóms.

El dia **2 de juny de 1688**, en el consell d'ordinacions de Sancogesma, l'ordinació és més específica: "s'ordena que cap dona de la parròquia no pugui rentar a les fonts quan l'aigua no vingui grossa i que no puguin brutejar en lo entorn de les fonts. Tot lo que se mana en pena del cot de la parroquia."

Arxiu de Comú de Sant Julià de Lòria

Si fem un salt en el temps i anem al **1805**, trobem que el dia 1 de juny d'aquell any "s'arresta que ningú pugui rentar roba ni altres coses a la font del Burgadó ni al cóms."

2.- Bruteries, aigua croca i altres aspectes de la vida comuna

Fem referència més amunt al costum secular i estès per la geografia occidental de defenestrar les aigües brutes. Sant Julià de Lòria no era una excepció. Si fem cas de les ordinacions promulgades pel Comú amb data **22 de juny de 1634**, veiem que s'ordena "que no es pugui llençar bruteries, ni aigua, ni roba per les finestres".

El **1663**, la preocupació es va estendre a algunes herbes i a productes de farmacopea casolana. Es mana no llençar aigua croca, gamó i llerca ni cap metzina.

D'altra banda, aquell mateix any també es va haver de regular un altre problema: el gra que el vent s'emportava.

"Es mana no ventar cap gènere de gra des de casa Pere Gresa fins a la carnisseria per no

embrutar la carnisseria, en pena de cot i ban de mostafà.”

Aquest recull de normatives del Comú de Sant Julià de Lòria és una mostra del que passava en la gran majoria de poblacions europees. Al llarg del període que hem visitat breument a través de les actes comunals, es va desenvolupar una presa de consciència per part de les societats occidentals que la salut i la malaltia eren qüestions que calia resoldre amb decisions col·lectives.

Bibliografia i webgrafia:

Llibre d'Actes 1, Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria

Llibre d'Actes 2, Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria

Llibre d'Actes 3, Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria

Llibre d'Actes 4, Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria

G.Jori, *Población, política sanitaria e higiene pública en la España del siglo XVIII*, Revista Norte Grande, Dep. Geografía Humana, Universitat de Barcelona, 2013.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4340812>

Contacte: arxiu@comusantjulia.ad

Dipòsit legal: AND.59-2020

ⁱ POBLACION, POLITICA SANITARIA E HIGIENE PUBLICA EN LA ESPAÑA DEL SIGLO XVIII, G.Jori, Revista Norte Grande, Dep. Geografía Humana, Universitat de Barcelona, 2013.

ⁱⁱ POBLACION, POLITICA SANITARIA E HIGIENE PUBLICA EN LA ESPAÑA DEL SIGLO XVIII, G.Jori, Revista Norte Grande, Dep. Geografía Humana, Universitat de Barcelona, 2013.

ⁱⁱⁱ MERLUÇA f.

Lluç. Carga de merluces, Leuda Coll. 1249. Per rahó e preu de vint dotzenes de merluces, doc. a. 1419 (Arx. Gral. R. Val.). Aparella ton plat de la dita merlusa, Robert Coch 44 vo. Merluça o llus sec: Asellus aridus, Pou Thes. puer. 48.

Etim.: del llatí merlūciu, mat. sign. Es paraula desapareguda en català, substituïda pel sinònim *lluç*, però modernament es reintrodueix en el llenguatge quotidià per influència del castellà *merluza*. Diccionari català-valencià-balear de l'Institut d'Estudis Catalans.